

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

LPO– 411.003.01.2016

K/16/002

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Poznaniu

ul. Dożynkowa 9H, 61-662 Poznań

T +48 61 655 62 00, F +48 61 655 62 01

lpo@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	K/16/002 – Wykorzystanie uwag i realizacja wniosków zawartych w wystąpieniach po kontroli P/13/168 Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych i kontroli P/09/167 Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych w województwie wielkopolskim w latach 2007 – 2009 (I półrocze).
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Poznaniu
Kontroler	Jacek Młynarczyk, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 98655 z dnia 25 lutego 2016 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej Spółka z o.o., ul. Rawicka 41, 63 – 700 Krotoszyn (Spółka lub PGKiM).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Michał Przybylski, Prezes Zarządu PGKiM. (dowód: akta kontroli str. 3-4)

II. Ocena kontrolowanej działalności¹

Ocena ogólna

Po kontroli NIK (P/13/168) przeprowadzonej w 2013 r. Spółka ograniczyła wpływ warunków atmosferycznych na magazynowane osady ściekowe. Nie ustalała natomiast faktycznej masy wytwarzanych osadów ściekowych. Będąc wytwórcą komunalnych osadów ściekowych, Spółka ewidencjonowała wytworzone osady ściekowe i terminowo przekazała Marszałkowi Województwa Wielkopolskiego zbiorcze zestawienie danych o komunalnych osadach ściekowych (za 2014 i 2015). Niemniej przekazane dane dotyczące masy wytworzonych osadów ściekowych, były ustalone szacunkowo. W zestawieniu danych za 2014 r. podano nierzetelne powierzchnie gruntów i zastosowaną masę osadów ściekowych, a w konsekwencji faktyczne dawki osadów ściekowych zastosowanych na tych gruntach. PGKiM prawidłowo postępowało na terenie oczyszczalni ścieków z wytworzonymi osadami ściekowymi. Stosowanie komunalnych osadów ściekowych na gruntach nie spełniało warunków określonych w rozporządzeniu² (koś).

Uzasadnienie oceny ogólnej

Formułując powyższą ocenę NIK uwzględniła realizację i podjęte działania na rzecz realizacji wniosków pokontrolnych NIK skierowanych w wyniku kontroli przeprowadzonej w 2013 r.; wypełnienie obowiązków ewidencjonowania osadów ściekowych i wykonanie obowiązków sprawozdawczych, a także prawidłowe postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni ścieków. Stwierdzone nieprawidłowości dotyczyły:

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie

² Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz.U. z 2015 r., poz. 257).

- nieustalania rzeczywistej masy wytwarzanych osadów ściekowych, a w konsekwencji podawania do marszałka województwa (za 2014 i 2015 r.), danych o masie wytworzonych osadów ściekowych, na podstawie szacunkowych wyliczeń,
- podania do marszałka województwa, w zbiorczym zestawieniu danych o komunalnych osadach ściekowych za 2014 r., nierzetelnych informacji o powierzchni gruntów, na których stosowano osady ściekowe i masie stosowanych osadów, a w konsekwencji o faktycznie zastosowanej dawce osadów ściekowych,
- niezamieszczania na sprawozdaniach z badań laboratoryjnych osadów ściekowych, informacji na temat zastosowanego sposobu poboru próby,
- przekroczenia na powierzchni 34,9545 ha dopuszczalnej dawki stosowania komunalnych osadów ściekowych, określonej w § 3 ust. 5 i ust. 6 rozporządzenia koś,
- stosowania osadów ściekowych z PGKiM na gruntach, w odniesieniu do których brak było informacji o niestosowaniu komunalnych osadów ściekowych w okresie ostatnich trzech lat poprzedzających,
- naruszenia obowiązku wynikającego z art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach³, tj. nie powiadomienia Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o zamiarze przekazania osadów ściekowych władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady mają być stosowane, na co najmniej 7 dni przed ich przekazaniem oraz uchybienia temu terminowi,
- stosowania osadów ściekowych na gruntach o powierzchni (0,3 i 0,38 ha), nie objętych badaniem laboratoryjnym, tj. naruszenia art. 96 ust. 6 ustawy o odpadach.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Realizacja wniosków z kontroli NIK.

Opis stanu
faktycznego

Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska w Poznaniu (WIOŚ) - Delegatura w Kaliszu, w wyniku przeprowadzonej (w 2014 r.) kontroli⁴, nie sformułował zaleceń w zakresie gospodarki osadami ściekowymi. Oczyszczalnia ścieków nie była również obciążana karami i grzywnami z tytułu nieprawidłowego gospodarowania osadami ściekowymi. NIK – Delegatura w Poznaniu w wyniku kontroli P/13/168 – *Zagospodarowanie osadów powstających w oczyszczalniach ścieków komunalnych*, przeprowadzonej w 2013 r. sformułowała siedem wniosków pokontrolnych. Prezes Zarządu Spółki⁵ poinformował NIK o przekazaniu korekty danych przekazanych Marszałkowi Województwa Wielkopolskiego oraz o podjętych działaniach na rzecz realizacji pozostałych sześciu wniosków pokontrolnych. Spółka ograniczyła wpływ warunków atmosferycznych na magazynowane osady ściekowe. Przestrzegała również zakazów stosowania osadów ściekowych wynikających z art. 96 ust. 12 ustawy o odpadach. Nie ustalała natomiast faktycznej masy wytwarzanych osadów ściekowych.

(dowód: akta kontroli str. 5, 6, 7-23)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

³ Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2013 r., poz. 21).

⁴ Kontrola przestrzegania przepisów ochrony środowiska i obowiązków wynikających z decyzji administracyjnych.

⁵ W piśmie z dnia 18 czerwca 2013 r. o realizacji i sposobie wykorzystania uwag i realizacji wniosków pokontrolnych oraz podjętych działaniach na rzecz ich realizacji,

Spółka z uwagi na brak urządzeń wagowych nie ustalała faktycznej masy wytwarzanych osadów ściekowych. Skutkiem tego, przekazana (na wniosek NIK) marszałkowi województwa, korekta danych oraz dane przekazane za 2014 i 2015 r., o masie wytworzonych osadów ściekowych (1336 i 2 470,30 MG) nie stanowiły faktycznej wielkości masy wytworzonych osadów.

(dowód: akta kontroli str.10-37, 38-40,321)

Ocena częściowa

W wyniku realizacji i podjętych działań na rzecz realizacji wniosków po kontroli NIK w 2013 r., ograniczono wpływ warunków atmosferycznych na masę wytworzonych osadów ściekowych. Nie ustalano natomiast faktycznej masy wytworzonych osadów. Działania Spółki w zakresie budowy wagi dają podstawę by uznać że, przekazywane marszałkowi województwa w kolejnych okresach sprawozdawczych, dane o masie wytworzonych osadów ściekowych, będą zgodne ze stanem faktycznym.

2. Ewidencjonowanie osadów ściekowych, realizacja obowiązków sprawozdawczych.

Opis stanu faktycznego

2.1. Spółka posiadała *Instrukcję Eksploatacji oczyszczalni w Krotoszynie*⁶ i wydane na podstawie art. 122 ust. 1 pkt 1 Prawa wodnego⁷ *Pozwolenie wodnoprawne na szczególne korzystanie z wód w zakresie wprowadzania oczyszczonych ścieków komunalnych pochodzących z Oczyszczalni ścieków (...) do rowu melioracji Jawnik (w km 4+495)*⁸ – obowiązujące do 31 grudnia 2022 r. Dysponowała także pozwoleniem na gospodarowanie odpadami, m.in. na transport, zbieranie i wytwarzanie odpadów, w tym o kodzie 19 08 05 *ustabilizowane komunalne osady ściekowe*⁹.

(dowód: akta kontroli str. 93-128, 129-142)

2.2. Ewidencja komunalnych osadów ściekowych (karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych) zawierały wymagane informacje przewidziane w załącznikach nr 2 i 5 do właściwego rozporządzenia Ministra Środowiska¹⁰ (o wytwórcy komunalnych osadów ściekowych, rodzaju obróbki osadów ściekowych przeprowadzanej przez wytwórcę, a także dane dotyczące składu i właściwości komunalnych osadów ściekowych oraz dane o stosowaniu komunalnych osadów ściekowych i gospodarowaniu odpadami). Wszystkie (4) karty ewidencji komunalnych osadów ściekowych z 2015 r. zawierały informacje wymagane załącznikiem nr 5 do ww. rozporządzenia¹¹ (data badania; Numer identyfikacji podatkowej NIP; numer statystyczny regon; datę zastosowania komunalnych osadów ściekowych)¹². (dowód: akta kontroli str.38-41,145-150)

2.3. Zaewidencjonowana masa wytworzonych osadów ściekowych wykazana w przesłanej marszałkowi województwa informacji (po korekcie danych w dniu

⁶ Wymóg posiadania instrukcji opisującej całość procesu technologicznego wynikał z § 18 pkt 1 i 3 rozporządzenia Ministra Gospodarki Przestrzennej i Budownictwa z dnia 1 października 1993 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy w oczyszczalniach ścieków.

⁷ Dz.U. z 2015 r., poz 469 ze zm.

⁸ Decyzja starosty krotoszyńskiego nr OŚ.6341.37.2012 z dnia 31 grudnia 2012 r.

⁹ Pozwolenie wodnoprawne wydane na podstawie art. 181 ust. 1 ustawy Prawo ochrony środowiska⁹, określało wykorzystanie osadów ściekowych, jako preparatu stosowanego do poprawy własności fizycznych i składu chemicznego gleby. Czasowo magazynowanego na utwardzonym i przeznaczonym do tego celu placu, stąd przewożonego transportem kołowym na grunty rolne.

¹⁰ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (z art. 67 i 68 ustawy o odpadach Dz. U. z 2010 r. nr 249, poz. 1673).

¹¹ Od dnia 1 stycznia 2015 r. zał. Nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1973 ze zm.).

¹² Od 1 stycznia 2015 r. zał. nr 2 i 4 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzoru dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów.

18 grudnia 2015 r.)¹³ 1336 MG i 280,5 Mg suchej masy w 2014 r. oraz 2470,3 Mg i 524,4 Mg suchej masy w 2015 r., była zgodna z danymi wykazanymi w rocznych zbiorczych zestawieniach danych o komunalnych osadach ściekowych. Zbiorcze zestawienia zawierały dane wymagane art. 75 ust. 1 i 2 w zw. z art. 237 ustawy o odpadach oraz załącznikiem nr 2 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych danych o odpadach¹⁴.

(dowód: akta kontroli str.10-37, 38-40,160-171)

- 2.4. Powierzchnia gruntów, na których stosowano osady ściekowe wykazana do marszałka województwa za 2014 r. wynosiła 104,4 ha. Natomiast faktyczna powierzchnia gruntów, na których stosowano osady ściekowe wykazana w umowach z władającymi gruntami¹⁵ oraz w raportach z badań laboratoryjnych gruntów wynosiła 99,8045 ha.

(dowód: akta kontroli str. 34-37,143,144)

- 2.5. Roczne zbiorcze zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych przedkładano marszałkowi województwa w terminie do 15 marca za poprzedni (2014 i 2015) rok kalendarzowy, tj. w dniach 12 marca 2015 r. i 11 marca 2016 r. Marszałek województwa¹⁶ stwierdzając, że stosowanie komunalnych osadów ściekowych (w 2014 r. na gruntach pięciu spośród wszystkich sześciu władających) nie spełnia warunków określonych w rozporządzeniu koś¹⁷, wniósł o wyjaśnienie zastosowanych dawek (kolejno 10,94; 10,94; 10,86; 11,32; i 10,98 Mg suchej masy/ha), które przekraczały dopuszczalne wartości ich stosowania w rolnictwie (9 Mg suchej masy / ha / 3 lata)¹⁸. W odpowiedzi Prezes Zarządu Spółki dokonał korekty zastosowanej dawki osadów ściekowych wyjaśniając, że sucha masa osadów podczas ich wywożenia wynosiła od 19 do 20 %, co dało odpowiednio 8,93; 8,93; 8,86; 9,01 i 8,95 Mg suchej masy / ha (Łącznie masę zastosowanych osadów zmniejszono o 202,02 Mg). Spółka nie była obciążana administracyjnymi karami pieniężnymi, a (po dniu 1 stycznia 2016 r.), w stosunku do osób odpowiedzialnych za składanie ww. danych, nie były prowadzone postępowania o ukaranie .

(dowód: akta kontroli str. 34, 42-81, 145)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W danych przekazanych marszałkowi województwa za 2014 r. zawyżono o 4,5955 ha powierzchnię gruntów, na których stosowano osady ściekowe. Zawyżone dane o powierzchni gruntów, na których stosowano osady ściekowe dotyczyły wszystkich sześciu władających gruntami.

(dowód: akta kontroli str. 34-37,143,144)

2. Informacje (za 2014 i 2015 r.) przekazane marszałkowi województwa i ewidencja osadów ściekowych w zakresie masy wytworzonych osadów

¹³ Korekta formularza do sporządzania i przekazywania zbiorczego zestawienia danych o komunalnych osadach ściekowych za 2014 r. z dnia 21 grudnia 2015 r.

¹⁴ Dz. U. z 2010 r. Nr 249, poz. 1674.

¹⁵ w 2015 r. nie stosowano osadów ściekowych na gruntach.

¹⁶ Pismem nr DSR-IV-2.7245.1526.2015, z dnia 18 grudnia 2015 r.

¹⁷ § 3 ust. 5 i 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. z 2010 r. nr 137 poz. 924).

¹⁸ Dopuszczalna dawka komunalnych osadów ściekowych, które mogą być zastosowane w rolnictwie nie może przekraczać 3 Mg s.m./ha/2 lata i 9Mg s.m./ha /3 lata, przy jednokrotnym stosowaniu w ciągu dwóch albo trzech lat.

ściekowych 1336 (2014 r.) i 2 470,3 Mg (2015 r.), tj. odpowiednio 280,5 Mg i 524,4 Mg suchej masy, przedstawiały dane ustalone w sposób opisany w punkcie 3.1. wystąpienia pokontrolnego. Zakres danych o masie wytworzonych osadów ściekowych określał wzór formularza wprowadzony na podstawie § 1 pkt. 4 rozporządzenia w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach¹⁹

(dowód: akta kontroli str.10-37, 38-40, 152, 280-290)

Ocena częściowa

Spółka ewidencjonowała szacunkowo ustaloną masę wytworzonych osadów ściekowych. Terminowo przekazała do marszałka województwa zbiorcze zestawienia danych (za 2014 i 2015 r.). Informacja za 2014 r. zawierała nierzetelne dane o powierzchni gruntów, na których stosowano osady ściekowe i masie stosowanych osadów oraz o faktycznie zastosowanej dawce osadów ściekowych na ha powierzchni.

3. Postępowanie z wytworzonymi osadami ściekowymi na terenie oczyszczalni ścieków

Opis stanu faktycznego

Spółka obsługiwała 29 758 mieszkańców na koniec 2014 r. i 31 887 mieszkańców na koniec 2015 r., oczyszczając kolejno 2180,2 tys. m³ (w 2014 r.) i 2011,7 tys. m³ (w 2015 r.) ścieków komunalnych. Równoważna liczba mieszkańców w aglomeracji (RLM) na koniec 2014 r. wynosiła 33 573 i zmniejszyła się do 33 309 na koniec 2015 r. Komunalny osad ściekowy (ustabilizowany osad ściekowy), zgodnie z posiadanym pozwoleniem na wytwarzanie odpadów, był zagospodarowany, jako preparat stosowany do poprawy własności fizycznych i składu chemicznego gleby.

3.1. Spółka nie stosowała urządzeń wagowych do ustalania masy wytwarzanych osadów ściekowych. Masę wytworzonych osadów ściekowych ustalano na podstawie szacunkowych wyliczeń procentowego uwodnienia osadu w komorze fermentacyjnej (około 2-4%) i jego ilości podanej na prasę do procentowego uwodnienia osadu po sprasowaniu.

3.2. Wszystkie osady ściekowe wytworzone w Oczyszczalni ścieków w Krotoszynie zostały poddane stabilizacji, bowiem przestrzeganie *Instrukcji eksploatacji oczyszczalni ścieków w Krotoszynie*, zapewniało objęcie stabilizacją wszystkich wytworzonych osadów.

(dowód: akta kontroli str. 107, 258-260, 273-279, 280-290, 291-292)

Postępowanie z osadami ściekowymi (kod 19 98 05 Ustabilizowane osady ściekowe) było zgodne z *Instrukcją eksploatacji oczyszczalni ścieków w Krotoszynie*, zezwoleniem na wytwarzanie odpadów w instalacji i informacją o wytwarzanych odpadach oraz o sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami. Ustabilizowane osady ściekowe (zgodnie z zezwoleniem na ich wytwarzanie w ilości 2500,0 Mg/rok) powstawały w wyniku zhigienizowania osadów tlenkiem wapniowym, a czasowo były magazynowane na utwardzonym i przeznaczonym do tego celu placu (od 2015 r. zadaszony, co ograniczyło wpływ warunków atmosferycznych na magazynowane osady), stąd przewożone transportem kołowym na grunty rolne. W Spółce brak było uregulowań określających wielkość dawek wapna stosowanych przy higienizacji osadów.

¹⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 grudnia 2010 r. w sprawie zakresu informacji oraz wzorów formularzy służących do sporządzania i przekazywania zbiorczych zestawień danych o odpadach (Dz.U. Nr 249, poz. 1673) – uchylone z dniem 1 stycznia 2015 r. zastąpiono rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 12 grudnia 2014 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. z 2014 r., poz. 1973) § 1 pkt. 4.

W toku kontroli Prezes Zarządu Spółki określił warunki dawkowania wapna przy higienizacji osadu ściekowego.

- 3.3. Nie stwierdzono masy wytworzonych osadów ściekowych, która pomimo poddania procesowi unieszkodliwieniu nie nadawałaby się do zastosowania w rolnictwie.

(dowód: akta kontroli str. 10-22,23-33,99-107, 34-41,146-159,172-177,346)

- 3.4. Okres magazynowania osadów na terenie Oczyszczalni ścieków (od 1 stycznia 2013 r. do 6 listopada 2014 r. i od 6 listopada 2014 r. do nadal) nie przekroczył maksymalnego (3 letniego) terminu ich magazynowania określonego w art. 25 ust. 4 ustawy o odpadach.

(dowód: akta kontroli str.10-37, 38-40,280-290)

- 3.5. Zgodnie z § 5 ust. 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych²⁰, badania laboratoryjne osadów ściekowych dokonywano nie rzadziej niż raz na cztery miesiące (22.03.2014; 24.06.2014; 10.09.2014 i 16.03.2015; 07.07.2015; 01.10.2015; 24.11.2015). Badania osadu wykonywały²¹ laboratoria posiadające akredytację Polskiego Centrum Akredytacji kolejno: AB 079; AB 1232 (SGS); AB 700; AB 1095.

- 3.6. Nie stwierdzono partii osadów ściekowych wywiezionych bez badań.

- 3.7. Sprawozdania i raporty z badań zasadniczo zawierały numer próby (poza dwoma sprawozdaniami J.S.H. S.A.). Wszystkie sprawozdania i raporty (7) zawierały wyniki badań, natomiast żadne sprawozdanie nie zawierało metodyki pobierania próbek. Sprawozdania z badań zawierały metody referencyjne badań zgodne z wymogami określonymi w załączniku nr 4 do ww. rozporządzenia.

- 3.8. W żadnym sprawozdaniu z badań osadów ściekowych nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości bakterii i pasożytów jelitowych oraz zawartości metali ciężkich.

(dowód: akta kontroli str. 42-81,258-265)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

Żadne z sześciu sprawozdań z badań laboratoryjnych osadów ściekowych, wykonanych w kontrolowanym okresie, nie określało sposobu poboru próby (§ 5 ust. 3 ww. rozporządzenia). Starszy specjalista ds. oczyszczalni ścieków wyjaśnił m.in., że „Zlecający” wykonanie analiz poinformuje laboratoria o braku tych informacji i spowoduje aby informacje takie były w przyszłości zamieszczane.

(dowód: akta kontroli str. 5,10-22,23-33,34-37, 42-81,258-279)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

Zdaniem NIK określenie w toku kontroli warunków dawkowania wapna przy higienizacji osadów ściekowych i przyjęcie ich w dniu 13 kwietnia 2016 r. do stosowania w oczyszczalni ścieków, powinno zapewnić zachowanie należytej skuteczności procesu ich higienizacji.

4. Zagospodarowanie osadów ściekowych

Opis stanu
faktycznego

- 4.1. Zgodnie z art. 20 ust. 3 pkt 1 i ust. 5 ustawy o odpadach, cała masa sucha komunalnych osadów ściekowych (917,8 Mg) została poddana odzyskowi na

²⁰ badania metodami referencyjnymi komunalnych osadów ściekowych przeprowadza się z częstotliwością zależną od obciążenia oczyszczalni ścieków, wyrażonego liczbą równoważnych mieszkańców (LRM). Nie rzadziej niż raz na cztery miesiące badania te przeprowadza się w przedziale powyżej 10 000, a do 100 000 LRM.

²¹ Badanie z 10.09.2014 i 06.11.2014; Wydział Rolnictwa i Biotechnologii Katedry Chemii Środowiska badanie z 22.03.2014; 07.07.2015 i 24.11.2015; A. Laboratorium Sp. z o.o. badanie z 16.03.2015; L. Legionowo badanie z dnia 25.09.2015.

terenie województwa wielkopolskiego (Gmina Pogorzela – Powiat Gostyń; Gmina Krotoszyn, Koźmin – Powiat Krotoszyn, Gostyń; Gmina Zduny – Powiat Krotoszyn), na terenie którego zlokalizowana była Oczyszczalnia ścieków.

(dowód: akta kontroli str. 34-36)

4.2. Stosownie do wymagań art. 96 ust. 6 ustawy o odpadach, przed stosowaniem komunalnych osadów ściekowych, grunty na których osady te miały być stosowane, poddane były badaniom. Badaniami objęto:

- łączną powierzchnię 100,02 ha gruntów, w tym 5,31 ha (gleba lekka) i 94,71 ha (gleba średnia). W dokumentacji PGKiM brak było informacji o przeznaczeniu tych gruntów.

- laboratorium wykonujące badania²² posiadało akredytację Polskiego Centrum Akredytacyjnego PCA1232 i zapewniało wykonanie przez laboratoria akredytowane badań składu chemicznego gruntów, przed zastosowaniem komunalnych osadów ściekowych z Oczyszczalni ścieków w Krotoszynie, zgodnie z art. 147a ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska²³.

- w raportach z badań laboratoryjnych gruntów podawano metody referencyjne badań²⁴ (określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia koś) oraz sposób poboru próbek gruntu do badań²⁵ (określone w § 6 ust. 3 i 4 rozporządzenia koś). W badaniach stosowano metody referencyjne zestawione w załączniku nr 5 do rozporządzenia koś.

(dowód: akta kontroli str. 178-257)

4.3. PGKiM, stosownie do wymagań art. 96 ust. 7 ustawy o odpadach, przekazała wszystkim (6) władającym gruntami, na których były stosowane osady, wyniki badań osadów oraz informację o dawkach, które należało stosować²⁶, przed przekazaniem osadów. Całkowita masa sucha osadów ściekowych zastosowana w rolnictwie (na powierzchni 99,8045 ha) wynosiła 917,8 Mg. Z tego na powierzchni 64,85 ha zastosowano 583,4 Mg osadów, a zastosowana tam dawka osadów wynosiła 9,00; 8,98; 8,95 Mg/ha i na tej powierzchni nie przekraczała dopuszczalnej dawki stosowania osadów w rolnictwie - określonej w § 3 rozporządzenia koś.

(dowód: akta kontroli str. 34-142, 143-144, 145, 151-174, 297-312, 178-257)

4.4. W sprawozdaniach i raportach z badań zasadniczo podawano numer próby (poza dwoma badaniami J.S. Hamilton). Wszystkie sprawozdania (6) zawierały wyniki badań, natomiast żadne sprawozdanie nie zawierało metodyki poboru próbek. Sprawozdania z badań zawierały metody referencyjne badań zgodne z wymogami określonymi w załączniku nr 4 do rozporządzenia koś. W żadnym

²² Uniwersytet Technologiczno – Przyrodniczy im. J.J. Śniadeckich w Bydgoszczy Wydział Rolnictwa i Biotechnologii Katedra Chemii Środowiska ul. Bernardyńska 6, 85-029 Bydgoszcz.

²³ Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.

²⁴ Wartość pH; zawartość fosforu przyswajalnego w przeliczeniu na P_2O_5 (pięciotlenek fosforu), ekstrakcja mleczanem wapnia i oznaczenie spektrofotometryczne według metody Engera-Rhiema; zawartość metali ciężkich: ołowiu, kadmu, rtęci, niklu, cynku, miedzi i chromu

²⁵ Próbkę gruntu do badań metodami referencyjnymi uzyskuje się przez zmieszanie 25 próbek pobranych w punktach

regularnie rozmieszczonych na powierzchni nieprzekraczającej 5 ha, o jednorodnej budowie i jednakowym użytkowaniu.

4. Reprezentatywną próbkę ogólną gruntu, uzyskano przez zmieszanie próbek pierwotnych pobranych z głębokości 0 – 20 cm, w punktach regularnie rozmieszczonych na powierzchni nie przekraczającej 5 ha. Badania gruntów wykonano każdorazowo przed zastosowaniem komunalnych osadów ściekowych.

²⁶ Przy zawartości w analizowanym osadzie 20% suchej masy, dawka tego osadu nie mogła być większa niż 45 t/ha/3 lata; przy zawartości 24,6 % suchej masy, dawka tego osadu nie mogła być większa niż 36,6 t/ha/3 lata; przy zawartości 21,4% suchej masy dawka tego osadu nie mogła być większa niż 42,1 t/ha/3 lata.

spośród 6 sprawozdań badań osadów ściekowych nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych ilości z bakterii i pasożytów jelitowych oraz zawartości metali ciężkich.

(dowód: akta kontroli str. 42-81)

- 4.5. Nie stwierdzono stosowania komunalnych osadów ściekowych na gruntach objętych zakazami określonymi w art. 96 ust. 12 ustawy o odpadach. Komunalne osady ściekowe zostały zmieszane z gruntem niezwłocznie, tj. zgodnie z wymaganiami § 4 rozporządzenia koś, za wyjątkiem gruntów o powierzchni 2,43 ha (w miejscowości Zduny), gdzie zmieszania dokonano około dwóch tygodni po wywiezieniu osadów ściekowych.

(dowód: akta kontroli str. 42-81, 267,291,294,295,296,337-339,347-348)

- 4.6. PGKiM nie wytwarzało kompostu i nawozów, nie przekazywało osadów ściekowych, w celu dostosowania gruntów do określonych potrzeb wynikających z planów gospodarki odpadami, planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Nie przekazywało ich również do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne oraz na składowiska odpadów komunalnych lub do spalarni. W 2014 r. Spółka przekazała Przedsiębiorstwu Handlowo Produkcyjnemu²⁷ 234 MG, tj. 49,04 Mg suchej masy osadów ściekowych. Przedsiębiorstwo to dysponowało decyzją²⁸ zezwalającą na prowadzenie działalności w zakresie odzysku (kompostowania) odpadów innych niż niebezpieczne m.in. (19 08 05) ustabilizowane osady ściekowe.

(dowód: akta kontroli str. 10-22,23-33,34-3, 269-272)

Zgodnie z art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach PGKiM - wytwórca komunalnych osadów ściekowych stosowanych w rolnictwie, w odniesieniu do 11 spośród 21 działek, na których stosowano osady powiadomił WIOŚ o zamiarze przekazania osadów władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady mają być stosowane, na co najmniej 7 dni przed ich przekazaniem.

(dowód: akta kontroli str. 23-33,29,34-41,146-159, 297-320,309, 318, 340-345)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Pomimo wymagań art. 96 ust. 6 ustawy o odpadach, stanowiącego, że przed stosowaniem komunalnych osadów ściekowych, grunty na których osady mają być stosowane, winny być poddane badaniom przez wytwórcę osadów (Spółkę), na powierzchni łącznej 0,68 ha (działki nr 51/1 i 51/2) w 2014 r. stosowano osady ściekowe, bez wymaganych badań gruntu. Prezes Zarządu PGKiM wyjaśnił to pobraniem po jednej zamiast po dwóch uśrednionych prób z każdej działki.

(dowód: akta kontroli str. 34-41,42-142, 143-144,145, 178-257,320,347-348)

2. Na powierzchni 34,9545 ha zastosowano 334,4 Mg (27,4%) suchej masy osadów ściekowej, przekraczając dopuszczalną dawkę określoną w § 3 ust. 5 i ust. 6 rozporządzenia koś²⁹, stanowiącym, że dopuszczalna dawka komunalnych osadów ściekowych, które mogą być stosowane w rolnictwie nie może przekraczać 9 Mg s.m. /ha / 3 lata, przy jednokrotnym stosowaniu w ciągu

²⁷ Przedsiębiorstwu Handlowo Produkcyjnemu Przemysław Olejnik Abpa A. Baraniaka 88A, 61 -131 Poznań Malta Office Park.

²⁸ Decyzja Starosty Grodzkiego nr OS.6233.29.2012 z dnia 10 września 2012 r.

²⁹ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. z 2010 r. nr 137 poz. 924).

trzech lat. Największe przekroczenie (o 6,84 Mg s.m./ha), stwierdzono na czterech działkach (698/9; 1126/11; 1138/4; 1126/10) w miejscowości Zduny powiat krotoszyński o powierzchni łącznej 2,43 ha, na których zastosowano 38,5 Mg s.m. osadów ściekowych, a ich dawka wynosiła 15,84 Mg/ha. Na pozostałej powierzchni 32,5245 ha stwierdzono minimalne przekroczenie dopuszczalnej dawki osadów ściekowych. Starszy specjalista ds. oczyszczalni ścieków wyjaśnił, że powyższe spowodowane było podaniem przez władającego gruntem, zawyżonej (5,9 ha) powierzchni tych działek.

(dowód: akta kontroli str. 34-41,42-142, 143-144,145, 178-257,320,258-259)

3. Komunalne osady ściekowe były stosowane na gruntach, w odniesieniu do których Spółka nie posiadała informacji o nie stosowaniu komunalnych osadów ściekowych w okresie ostatnich 3 lat. Według informacji Burmistrzów Gmin³⁰, na terenie których stosowano osady ściekowe z PGKiM, urzędy tych gmin nie dysponowały również danymi w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 291,294,295,296,347-348)

4. Pomimo obowiązku wynikającego z art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach, Spółka nie powiadomiła WIOŚ o zamiarze przekazania osadów ściekowych władającym 2 działek (nr 33 i 106), na których osady stosowano. W odniesieniu do kolejnych 4 działek (nr 50, 51/1, 51/2 i 49) powiadomiono WIOŚ na dzień i dwa przed przekazaniem osadów, czym uchybiono terminowi (7 dni przed przekazaniem osadów) określonego w ww. przepisie. Przyczyną powyższego według Prezesa Zarządu było przeoczenie.

(dowód: akta kontroli str. 309,318, 340-345,347-348)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

NIK zwraca uwagę, że składowanie przetransportowanych osadów ściekowych na gruntach przez okres dwóch tygodni, nie stanowi niezwłocznego ich mieszania z gruntem, co było wymagane § 4 ust. 4 rozporządzenia koś.

Ocena częściowa

Cała masa sucha komunalnych osadów ściekowych (917,8 Mg) została poddana odzyskowi, na terenie województwa którego zlokalizowana była Oczyszczalnia ścieków. Grunty na których osady miały być stosowane, za wyjątkiem powierzchni 0,68 ha poddane były badaniom. Wszystkim władającym gruntami, na których były stosowane osady, przed ich stosowaniem przekazano wyniki badań osadów oraz informację o dawkach, które należało stosować. Jednakże na powierzchni 34,9545 ha przekroczono dopuszczalną dawkę komunalnych osadów ściekowych, a największe przekroczenie (o 6,84 Mg s.m./ha), stwierdzono na czterech działkach (698/9; 1126/11; 1138/4; 1126/10) w miejscowości Zduny powiat krotoszyński o powierzchni łącznej 2,43 ha. Spółka nierzetelnie wywiązywała się z obowiązku powiadamiania WIOŚ o planowanym przekazaniu osadów.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³¹, wnosi o:

- 1) ustalanie rzeczywistej masy wytwarzanych osadów ściekowych, a w konsekwencji ewidencjonowanie i podawanie do marszałka województwa, danych o faktycznej masie wytworzonych osadów ściekowych,

³⁰ Informacja Burmistrza Krotoszyna, Burmistrza Pogorzeli i Burmistrza Zdun z dnia 4 kwietnia 2016 r. uzyskana w trybie art. 29 ust. 1 pkt. 2 lit. f ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2015 r., poz. 1096).

³¹ Dz.U. z 2012 r., poz.82 ze zm.

- 2) podawanie do marszałka województwa rzetelnych informacji o powierzchni gruntów, na których stosowano osady ściekowe i masie stosowanych osadów, a w konsekwencji o faktycznie zastosowanej dawce osadów ściekowych,
- 3) egzekwowanie zamieszczania na sprawozdaniach z badań laboratoryjnych osadów ściekowych, określonego w § 5 ust. 3 rozporządzenia koś, sposobu poboru próby,
- 4) przeprowadzanie, zgodnie z wymaganiami art. 96 ust. 6 ustawy o odpadach, badań laboratoryjnych całej powierzchni gruntów, na których mają być stosowane osady ściekowe,
- 5) przestrzeganie stosowania dopuszczalnej dawki komunalnych osadów ściekowych na gruntach, określonej w § 3 ust. 5 i ust. 6 rozporządzenia koś,
- 6) pozyskiwanie informacji o niestosowaniu komunalnych osadów ściekowych, w odniesieniu do gruntów, na których mają być stosowane osady ściekowe,
- 7) powiadamianie (zgodnie z art. 96 ust. 8 ustawy o odpadach) Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o zamiarze przekazania osadów ściekowych władającemu powierzchnią ziemi, na której te osady mają być stosowane, na co najmniej 7 dni przed ich przekazaniem.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Poznaniu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Poznań, dnia 22 kwietnia 2016 r.

Kontroler/Kontrolerzy
Jacek Młynarczyk
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Poznaniu

Dyrektor
Grzegorz Malesiński

.....
Podpis

.....
Podpis